

Tartu Ülikool  
Sotsiaalteaduste valdkond  
Haridusteaduste instituut  
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Aneta Kanne, Egle Piirmaa  
KESKKONNATEADLIKKUSE KUJUNDAMINE LÄBI ÕUESÕPPE  
JÄRVAMAA LASTEAEDADE NÄITEL  
Bakalaureusetöö

Juhendaja: loodusteaduste didaktika nooremlektor Aigi Kikkas

Tartu 2025

## **Kokkuvõte**

### **Keskkonnateadlikkuse kujundamine läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel**

Keskkonnateadlikkus on oluline, et inimesed oskaksid hinnata ja tegutseda maailma säästvalt ning läbi jätkusuutlike eluviiside luua parima olustiku elamiseks. Looduse hoidmist ja empaatilist suhtumist on oluline arendada ka lastes, see aitab neil mõista keskkonna ja inimeste vahelist suhet ning mõju. Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada õpetajate valmisolek ja kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamiseks läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel. Eesmärgi täitmiseks kasutati kvantitatiivset uuringut, milles osales 51 Järvamaa lasteaiaõpetajat. Tulemustest selgus, et õpetajad peavad õuesõpet oluliseks meetodiks keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Kõige enam kasutatakse selleks praktilisi kogemusi ja õppekäike, vestluseid loodusest, prügi sorteerimist ja komposteerimist, jalgsi või jalgrattaga liikumist ning vee säästmist. Suurimateks takistusteks pidasid õpetajad ebasobivaid ilmastikutingimusi, päevakava mitte toetamist ning suurt laste arvu.

**Võtmesõnad:** keskkonnateadlikkus, õuesõppe, lasteaed

## **Abstract**

### **Developing environmental awareness through outdoor learning, the example of kindergartens in Järva County.**

Environmental awareness is important for people to be able thereby creating better living conditions through sustainable lifestyles. It is also essential to nurture a caring attitude toward nature and empathy in children, as it helps them understand the relationship between the environment and people and their mutual influence. The aim of this bachelor's thesis was to examine teachers' preparedness and experience in developing environmental awareness through outdoor learning, using kindergartens in Järvamaa as an example. To achieve this aim, a quantitative study was conducted involving 51 kindergarten teachers from Järvamaa. The results showed that teachers regard outdoor learning as an important method for fostering environmental awareness. The most commonly used methods included hands-on experiences and excursions, discussions about nature, waste sorting and composting, walking or cycling as means of transportation, and saving water. The biggest obstacles mentioned by teachers were unfavourable weather conditions, daily schedules not supporting outdoor learning and the large number of children.

**Keywords:** environmental awareness, outdoor learning, kindergarten

## Sisukord

Sissejuhatus .....	4
1. Teoreetiline ülevaade .....	5
1.1 Keskkonnateadlikkuse tähendus ja olulisus .....	5
1.2 Keskkonnateadlikkuse kujundamine lasteaias .....	6
1.3 Keskkonnateadlikkuse kujundamine läbi õuesõppe.....	7
1.4 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused .....	8
2. Metoodika.....	9
2.1. Valim.....	9
2.2. Andmekogumine .....	10
2.3. Andmeanalüüs.....	11
3. Tulemused .....	11
3.1. Järvamaa õpetajate hinnang oma keskkonnateadlikkusele .....	11
3.2. Järvamaa lasteaiaõpetajate hinnang keskkonnateadlikkuse kujundamise olulisusele lasteaias .....	12
3.3. Järvamaa lasteaiaõpetajate kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamisel läbi õuesõppe.....	12
4. Arutelu.....	15
Tänuõnad .....	19
Autorsuse kinnitus.....	19
Kasutatud kirjandus.....	20
Lisad	
Lisa 1. Küsimustik õpetajatele	

## Sissejuhatus

Inimese ja keskkonna vaheline suhe on pidevas muutumises ja mõjutab otseselt seda, kuidas loodusega ümber käiakse (Pungas-Kohv *et al.*, 2016). Keskkonnateadlikkus eeldab arusaama looduse ja inimtegevuse seostest, -mõjudest ning avaldub lisaks teadmistele ka vastutustundlikus käitumisviisis. Keskkonnateadlikkus väljendub erinevates valdkondades, näiteks prügi sorteerimine, energiatõhusus, keskkonnasõbralik liikumine, kliimamuutustega seotud teadlikkus, elurikkuse hoidmine ja vee kasutamise säästlikkus (Kingston Council, 2023). Siiski eeldab teadliku ja vastutustundliku suhte loomine laiapõhjalist õpetamist (Karimzadegan *et al.*, 2013). Selleks aga, et kestlikku maailma luua ja säilitada, on oluline, et ka lapsed saaksid panustada, millest tulenevalt on esmatähtis arendada nende väärtusi, teadlikkust ja oskusi (Pungas-Kohv *et al.*, 2016; Spiteri, 2022; Yoleri, 2012).

Lastes huvi ja uudishimu tekitamine keskkonna vastu on võimalik vaid vahetult loodusega kokku puutudes (Biber *et al.*, 2023). Õuekeskkond on selleks parim koht, seal puutuvad lapsed kokku erinevate olukordadega, tänu millele saavad nad uusi kogemusi ning õpivad seejuures tundma ja armastama meid ümbritsevat loodust (Acar, 2014; Kharod & Arreguín-Anderson, 2015). Eesti koolieelsete lasteasutuste päevakavas on igapäevane õues viibimine oluline osa päevast, mis peale vabamängu peaks hõlmama mitmekesiseid tegevusi (Tervisekaitseõuded koolieelses lasteasutuses..., 2010). Spiteri (2022) uuring näitas, et juba väikelapsed suudavad mõista keskkonnaprobleeme ja neist rääkida, kuigi esineb ka väärarusaamu. Näiteks kirjeldavad lapsed keskkonnaprobleeme peamiselt reostusena, kuid ei seosta neid tihti inimtegevuse põhjustega (Aguirre-Bielschowsky *et al.*, 2012). Seega on oluline alustada keskkonnateadlikkuse kujundamisega juba lasteaiaaas, et luua alus teadlikule ja vastutustundlikule suhtumisele loodusesse (Fadlilah, 2020; Spiteri, 2022; Yoleri, 2012).

Töö teoreetiline osa keskendub keskkonnateadlikkuse mõistele ja olulisusele, käsitledes selle kujundamist lasteaias ning võimalusi rakendada õuesõpet keskkonnateadlikkuse arendamiseks. Järgnev metoodikapeatükk tutvustab uuringu ülesehitust, läbiviimist ja kasutatud andmeanalüüsi meetodeid. Seejärel esitatakse uuringu tulemused ning töö lõpus arutletakse saadud tulemuste ja võimalike järelduste üle.

## 1. Teoreetiline ülevaade

### 1.1 Keskkonnateadlikkuse tähendus ja olulisus

Keskkonnateadlikkust kirjeldatakse kui hoiakut, mis kujundab inimesi emotsionaalsel ja kontseptuaalsel moel hindama meie maailma, samas ka tundma muret ja käituma looduse heaolu saavutamiseks (Cui *et al.*, 2015). Viimastel aastakümnetel on erinevad keskkonnaprobleemid, nagu näiteks reostus, looduse inimtekkeline hävitamine, globaalne soojenemine, bioloogilise mitmekesisuse kadu jms, tõusnud järjest enam päevakorda ning suunanud inimesi keskkonnaprobleemide tähtsust rohkem mõistma (Türkoğlu, 2019). Siinkohal on oluline just suhtumine meid ümbritsevasse ning oskused tegutseda selle hüvanguks (Ham *et al.*, 2015).

Eesti inimeste jaoks seostub keskkonnateadlikkus esmalt jäätmekäitlusega, kuid samuti looduse hoidmise, roheline eluviisi ja taaskasutusega, aktiivsuse ja keskkonnateemadel kaasärääkimisega, jäätmekäitluse ja keskkonnasõbralikuma transpordi eelistamisega (Kliimaministerium, 2022). Keskkonnateadliku käitumisena nähakse veel vee ja elektri säästvat tarbimist, puude istutamist, keskkonnasõbralike pakendite kasutamist, taaskasutamist, asjade parandamist ja uute toodete ostmise vähendamist (Ardoin, 2020; Yildiz & Budur, 2019). Keskkonnateadlikkuse kujundamine peaks algama juba varajases eas ja keskenduma keskkonda säästva mõtteviisi kujundamisele ja arusaamisele, et keskkonnahoid on kasulik kogu ühiskonnale (Keskkonnateadlikkuse uuring, 2022).

Tervisliku ja turvalise elukeskkonna tagamiseks on oluline kujundada inimeste teadlikkust loodusest ja selle hoidmise vajalikkusest juba lasteaias (Yoleri, 2012). Keskkonnasäästliku käitumise tekkeks peab inimene olema teadlik, millised tegevused on loodusele kasulikud või kahjulikud (Otto & Pensini, 2017). Täiskasvanul on siinjuures võtmeroll olla lastele eeskujuks ja suunajaks, õpetades vastutustundlikku käitumist ning kujundada laste väärtushinnanguid ja vastutustundlikumat suhtumist meid ümbritsevasse maailma (Pungas-Kohv *et al.*, 2016). Kliimaministeriumi uuringust (2022) selgus, et uuringus osalenud 1303-st vastajast pidasid enamik end keskkonnateadlikuks: 71% hindasid end pigem teadlikuks ning 10% väga teadlikuks. Samas võib arusaam keskkonnast ja selle hoidmise tähtsusest olla põlvkondadena erinev, normaalsuseks peetakse seda keskkonda, milles ollakse üles kasvanud (Aguirre-Bielschowsky *et al.*, 2012). Broomi (2017) uuring näitas positiivset seost lapseeas loodusega kokkupuutumise ja täiskasvanuna keskkonnaalaste hoiakute vahel. Hoolivat suhtumist loodusesse väljendasid need vastajad, kellel oli sellega

lapsepõlves positiivne kogemus ning loodusega vähem kokku puutunud inimeste hoiak oli täiskasvanuna pigem ükskõikne. Koolieelse riikliku õppekava (2008) järgi on üks õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest see, et laps mõistab ümbritsevat keskkonda ning väärtustab keskkonnahoidlikku mõtteviisi ja tegutseb seda säästvalt.

## 1.2 Keskkonnateadlikkuse kujundamine lasteaias

Õpetaja eeskuju, tema teadmised, oskused ja hoiakud loob aluse looduskeskkonna väärtustamisele (Abbas, 2020; Spiteri, 2022; Timoštšuk, 2005; Winter *et al.*, 2022).

Õpetajate peamine ülesanne on innustada, motiveerida ning jagada õpilastele teadmisi keskkonnast ja jätkusuutlikkusest (Debrah *et al.*, 2021). Kui õpetajal endal puudub keskkonna tunnetus ja huvi keskkonnahoiu vastu, ei saa ta sellealaseid teadmisi ka lastele edasi anda (Türkoğlu, 2019). Oluline on lapsi kaasata mitmekesistesse tegevustesse, mis suunavad tähelepanu jätkusuutlikule mõtlemisviisile ja käitumisele (Melis *et al.*, 2020). Samas ei tohiks õpetaja olla tegevustes liialt domineeriv, et mitte takistada lapse iseseisvat loovat tegutsemist (Kiewra & Veselack, 2016). Mitmed õpetajad tunnevad end keskkonnateadlikkuse kujundamisel ebakindlalt, kuna neil puuduvad piisavad teadmised ja praktilised ideed (Borsos *et al.*, 2018; Câmpan & Bocoş 2020; Erdem, 2018). Samas on uuringuid, mis näitavad, et leidub õpetajad, kes on valmis lastes keskkonnateadlikkust kujundama. Siiski vajavad ka nemad täiendkoolitusi, mis toetaksid õpetaja rolli keskkonnateadlikkuse edendamisel (Jögi *et al.*, 2024; Otto & Pensini, 2017; Tuuling *et al.*, 2018; Türkoğlu, 2019; Winter *et al.*, 2022).

Õpetajad on lastele suunajateks, viies läbi erinevaid keskkonnateadlikkust kujundavaid tegevusi (Pungas-Kohv *et al.*, 2016). Norras läbiviidud uuringus kirjeldasid lasteaiaõpetajad mitmeid võimalusi, kuidas lapsed saavad õppida keskkonnasäästlikke eluviise ning kogeda loodust vahetult. Håberg jt (2023) tõid oma uuringus esile õpetajate korraldatud õppekäigud metsades ja lasteaia ümbruses, samuti lasteaia lähedal asuva veekogu juurde, et lapsed õpiksid märkama nii maismaa- kui vee-elustikku ja jälgiksid aastaegade vaheldumist.

Õppekäikudeks on soovitatav valida lastele tuttav asukoht, mis pakub lastele võimalust olla aktiivne, jälgida loodust, teha järeldusi ja omandada uusi oskusi ja teadmisi (Timoštšuk, 2005; Tuuling, 2017). Välja toodi ka jäätmete sorteerimine ning köögi- ja puuviljade kasvatamine, et hiljem saadusi kasutada toidu valmistamiseks (Håberg *et al.*, 2023; Makarskaitė-Petkevičienė & Venskuvienė, 2021; Türkoğlu, 2019). Makarskaitė-Petkevičienė ja Venskuvienė (2021) uuringus osalenud õpetajad tõid välja, et lapsed ise rohivad peenraid ja kasvuhooneid, viivad umbrohu komposti ning kastavad kogutud vihmaveega taimi. Lisaks on eri uuringutes (Melis *et al.*, 2020; Debrah *et al.*, 2021; Fadlilah & Muqowim, 2020; Håberg *et*

*al.*, 2023) kirjeldatud taaskasutuse ja prügi sorteerimise tegevusi nii lasteaia õuealal kui ka selle lähiümbruses.

### 1.3 Keskonnateadlikkuse kujundamine läbi õuesõppe

Õuesõppe on õpetamise meetod, mis põhineb õppimisel vaatluse, avastamise ja vahetu kogemuse kaudu (Vihman, 2016). Erinevate keskkondade kasutamine aitab tuua vaheldust õppetegevustesse ning võimaldab lastel luua seoseid teoreetiliste teadmiste ja praktilise kogemuse vahel (Tuuling *et al.*, 2019). Loodus pakub erinevaid materjale ja stiimuleid, toetab laste kujutlusvõimet ja loovust (Kiewra & Veselack, 2016). Mida enam meeli õppimise käigus rakendatakse, seda emotsionaalsem ja tähenduslikum on õpikogemus (Vihman, 2016). Seega on õueala väärtuslik keskkond laste arenguks ja uute teadmiste omandamiseks (Makarskaitė-Petkevičienė & Venskuvienė, 2021).

Õuesõppe on üks olulisemaid meetodeid keskkonnateadlikkuse kujundamisel (Agostini & Mandolesi, 2018; Câmpan & Bocoş 2020; Erdem, 2018; Otto & Pensini, 2017; Tuuling *et al.*, 2018). Keskkonnasäästlikuks käitumiseks peab inimene olema teadlik sellest, millised tegevused on loodusele kasulikud (Otto & Pensini, 2017). Selle saavutamiseks saab kasutada õuesõpet, mis pakub rikkalikke võimalusi praktiliseks õppeks, aidates lastel paremini mõista ja kogeda ümbritsevat maailma (Kharod & Arreguín-Anderson, 2015; Vapper, 2017). Ühtlasi arendavad looduses esinevad väljakutsed loomingulisust, probleemilahendusoskust ja koostöövalmidust, tugevdades samas ka loodust väärtustavat maailmavaadet (Brügge *et al.*, 2007).

Siiski sõltuvad looduses viibimine ja keskkonnaalaste tegevuste korraldamise võimalused suuresti aastaegadest (Melis *et al.*, 2020). Talvisel perioodil on õues õppimine vähem levinud peamiselt ilmastikuolude, piiratud õppevahendite ning laste ilmastikule mittevastava riietuse tõttu (Erdem, 2018; Tuuling *et al.*, 2018). Uuringu kohaselt rakendavad õpetajad õuesõpet enim kevadel, tavaliselt 1–3 korda nädalas, samas ka suvekuudel ja sügisel (Erdem, 2018).

Looduslikus keskkonnas toimuv õppetegevus pakub lastele võimalust omandada teadmisi kogemuste kaudu ning tugevdab sidet loodusega (Otto & Pensini, 2017). Juba Wilson (1994) on rõhutanud, et ilma isikliku kogemusega ei pruugi lapsed mõista, et looduskeskkond võimaldab meil kasvatada toitu. Sarnase näite töid ka Häberg jt (2023) oma uuringus, kus Norra lasteaedade näitel käisid lapsed õppekäigul metsas marju korjamas, et nendest moosi teha. Melis jt (2020) uuringust selgus, et 95% küsitluses osalenud lastest (N =

56) ei teadnud, mis on kompostikast ning milleks seda kasutatakse. Autorite hinnangul võib selle põhjuseks olla kompostikastide vähene kasutamine lasteaia õuealal või see, et õpetajad ei ole kaasanud lapsi biojäätmete sorteerimisse. Lapsed on aktiivsed õppijad ning kõige tõhusamaks osutuvad õppimisviisid, mis võimaldavad neil ise kaasa lüüa. Seetõttu tuleb arvestada, et pelgalt vestlusest ei piisa, et laps uusi teadmisi ammutaks (Türkoğlu, 2019).

Sellegipoolest esineb mitmeid takistusi, mis õpetajate hinnangul mõjutavad õuesõppe rakendamist. Serbias ja Ungaris läbiviidud uuringus toodi välja, et õuesõppe läbiviimist piiravad näiteks õpetajate puudulikud teadmised, ebasoodsad ilmastikutingimused ning lasteaia päevakava jäikus (Borsos *et al.*, 2018; Câmpan & Bocoş 2020). Lisaks mainiti probleemidena ohutusküsimusi, juhtkonna vähest toetust, raskusi laste haldamisel ja suurte rühmade negatiivset mõju. Välja toodi ka lastevanemate vähest toetust, ebasobivaid keskkonnatingimusi, õpetajate eelarvamusi ja piiratud teadmisi õuesõppe korraldamisest. Õuesõppe läbiviimist võivad häirida ka erinevad keskkonnast tulenevad stiimulid, mis hajutavad laste tähelepanu, samuti laste puuduv huvi, vajalike õppevahendite puudus ning õpetajate vähene koostöö antud teemal (Câmpan & Bocoş 2020; Erdem, 2018; Tanik & Cevik, 2022; Tuuling *et al.*, 2018).

#### 1.4 Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Lasteaiaees kujunevad hoiakud ja väärtused, mis loovad aluse hoolivale ja vastutustundlikule suhtumisele loodusesse. Uuringud näitavad, et õuesõpe on üks tõhusamaid viise laste keskkonnateadlikkuse kujundamiseks, kuna see seob praktilised kogemused ja õppetegevused (Agostini & Mandolesi, 2018; Câmpan & Bocoş 2020; Erdem, 2018; Otto & Pensini, 2017; Tuuling *et al.*, 2018). Õpetajate valmisolekud keskkonnateadlikkust kujundada läbi õuesõppe on erinevad. Suur osa õpetajaid tunnevad end enesekindlalt, olles valmis seda lastes kujundama, samas teised tunnevad pigem ebakindlalt ning sooviksid lisatuge (Borsos *et al.*, 2018; Câmpan & Bocoş 2020; Jõgi *et al.*, 2024; Otto & Pensini, 2017). Siiski ei ole teada, mil määral kasutatakse õuesõpet keskkonnateadlikkuse kujundamisel Eesti lasteaedades ning milline on õpetajate valmisolek õuesõpet läbi viia. Käesoleva bakalaureusetöö uurimisprobleemiks on asjaolu, et kuigi keskkonnateadlikkuse kujundamine juba varases eas on väga oluline ning õuesõpe on selleks tõhus meetod, puudub ülevaade õpetajate valmisolekust ja kogemustest selle rakendamisel. Ülevaade võimaldaks kaardistada hetkeolukorra ning välja selgitada, kas õpetajad vajavad täiendavat tuge laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel õuesõppe kaudu. Sellest tulenevalt on bakalaureusetöö

eesmärk välja selgitada õpetajate valmisolek ja kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamiseks läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel.

Lähtuvalt uurimistöo eesmärgist püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas hindavad Järvamaa lasteaiaõpetajad oma keskkonnateadlikkust?
2. Kui oluliseks peavad lasteaiaõpetajad keskkonnateadlikkust kujundamist lasteaias?
3. Millised on lasteaiaõpetajate kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamisel läbi õuesõppe?

## 2. Metoodika

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgist ja uurimisküsimustest lähtuvalt kasutati töös kvantitatiivset uurimisviisi, mis tegeleb arvandmetega (Õunpuu, 2014).

### 2.1. Valim

Valimi moodustamisel kasutati mugavusvalimit, mis põhineb lihtsale kättesaadavusele, olemasolule ja uuritavate koostöövalmidusele (Õunpuu, 2014). Töö autorite igapäevane töö ja elu on seotud Järvamaaga, seetõttu keskenduti uurimistöös just sealse piirkonna õpetajatele, et uurida põhjalikumalt keskkonnateadlikkuse kujundamist läbi õuesõppe. Küsitluses osalemise kutse saadeti 13 Järvamaa lasteaia juhile palvega edastada see töötavatele lasteaiaõpetajatele. Küsitlusele vastas kokku 51 õpetajat ( $N = 51$ ) vanuses 21–66 aastat, millest enim vastajaid olid 46–55 aastased. Kõige nooremad õpetajad olid 21–25 aastased ning kõige vanem vastaja märkis vanuseks 66 või vanem. Suur osa (31,3%) vastanud õpetajatest omasid töökogemust 4–8 aastat (Tabel 1). Kõrgharidust õpetaja erialal omasid 31 õpetajat, kõrgharidust mõnel muul erialal 9, kutseharidust 7 ning keskharidust 4 küsitluses osalenud õpetajat.

**Tabel 1.** Küsimustikus osalenud õpetajate tööstaaz ( $N = 51$ )

Tööstaaz	Õpetajate %
4–8 aastat	31,3
1–3 aastat	27,4
9–15 aastat	27,4
Rohkem kui 15 aastat	13,7

## 2.2. Andmekogumine

Töös kasutatud andmekogumise meetodiks oli küsitlus (Lisa 1), mille eesmärgiks on saada võimalikult ühtlustatud andmeid suurelt hulgalt vastajatelt (Beilmann, 2020). Küsimustiku koostamisel lähtuti uurimistöö eesmärgist ja sõnastatud uurimisküsimustest, lisaks võeti aluseks Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring (Keskkonnateadlikkuse uuring, 2022). Elektrooniline küsimustik koosnes 13 küsimusest, mis jagunesid nelja osa vahel. Küsimustiku esimeses osas oli kolm taustaküsimust (vanus, haridus, staaž). Teise osa neli küsimust olid seotud keskkonnateadlikkuse kujundamisega, eesmärgiga saada ülevaade õpetajate teadmistest, valmisolekust ja senistest tegevustest laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Nendest kaks küsimust olid valikvastustega ning kahel kasutati hinnangu andmiseks Likert-tüüpi skaalat. Uuringus osalenud õpetajad pidid hindama 5-pallisel skaalal enda keskkonnateadlikkust ning keskkonnateadlikkuse kujundamise olulisust lasteaias. Kolmanda osa viie küsimuse eesmärk oli saada ülevaade, kuidas õpetajad hindavad õuesõppe mõju laste keskkonnateadlikkusele, kui sageli ja milliseid tegevusi selleks kasutatakse ning milliste raskuste või takistustega õuesõppe korraldamisel on õpetajad kokku puutunud. Üks küsimus oli avatud, kolm valikvastustega ning üks Likerti 5-punkti skaalal, et hinnata õuesõppe mõju keskkonnateadlikkusele. Neljas osa koosnes ühest avatud küsimusest, milles uuringus osaleja sai soovi korral midagi küsida või lisada seoses uuritava teemaga.

Enne küsimustiku saatmist Järvamaa lasteaedadesse viidi läbi pilootuuring, milles osalesid 4 lasteaiaõpetajat. Eesmärgiks oli teada, kas koostatud küsimused on mõistetavad ja selged. Kuna vastajad leidsid, et küsimustik oli hästi koostatud ning ettepanekuid parendusteks ei tehtud, kaasati vastajad põhivalimisse.

Bakalaureusetöö uuring viidi läbi perioodil 22.01.2025–26.02.2025. Järvamaa lasteaiaõpetajateni jõudmiseks koguti lasteaedade meiliaadresse veebilehelt SA Järvamaa. 13 lasteaia direktorile ja õppejuhile edastati e-posti teel küsimustiku link koos selgitava kirjaga, milles paluti edastada kutse lasteaiaõpetajatele. Lisaks saadeti lasteaedade juhtkondadele kahel korral meeldetuletuskirjad, et suurendada vastajate arvu. Eetikanõuete kohaselt oli küsimustik vastajatele vabatahtlik ja anonüümne, vastajaid teavitati asjaolust, et saadud vastuseid käsitletakse üldistatult, neid konkreetsete isikute või lasteaedadega seostamata (Beilmann, 2020). Kogutud andmefail koos küsimustikuga kustutatakse 1 kuu pärast lõputöö kaitsmist, seni on tulemused nähtavad vaid töö autoritele.

### 2.3. Andmeanalüüs

Küsitluse vastused kanti *Microsoft Excel* programmi, et neid kodeerida ja sõnalised andmed asendada numbrilistega. Seejärel laaditi kodeeritud andmefail andmeanalüüsiks statistikaprogrammi JASP. Andmeanalüüsis kasutati kirjeldava statistika näitajaid (protsent, aritmeetiline keskmine ja sagedused). Avatud küsimused kanti analüüsimiseks *Microsoft Word* tekstitöötlusprogrammi. Sarnase sisuga vastused märgistati värvide abil alamkategoriatesse ning seejärel loendati vastuste esinemise sagedused. Tabelid ja joonised saadud tulemustest koostati programmis *Microsoft Excel*.

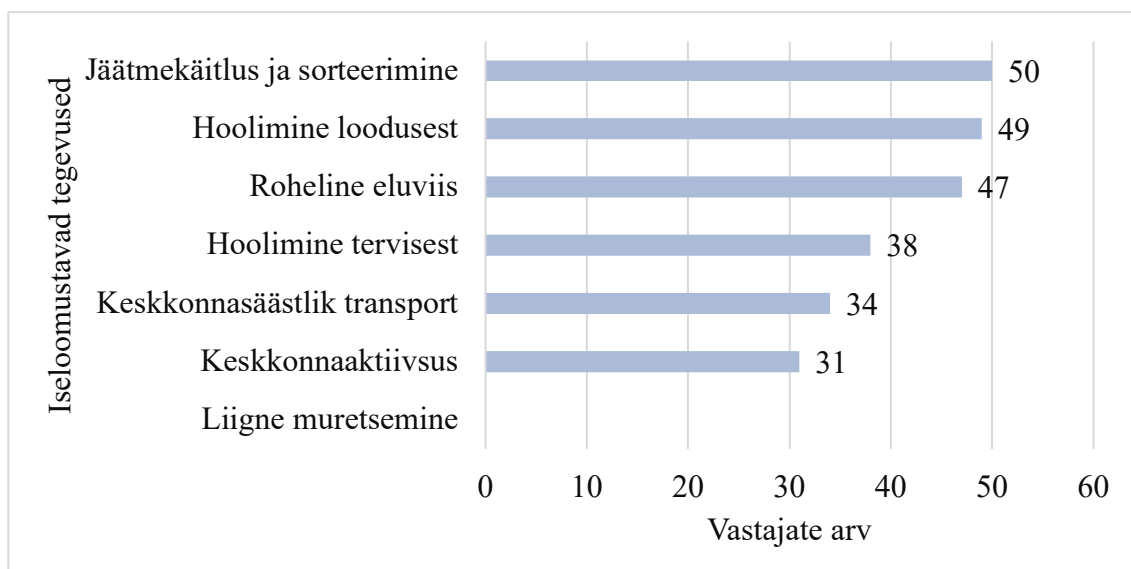
## 3. Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada õpetajate valmisolek ja kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamiseks läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel. Uurimistulemused esitatakse kolmes alapeatükis uurimisküsimustele vastavas järjekorras.

### 3.1. Järvamaa õpetajate hinnang oma keskkonnateadlikkusele

Esimese küsimusega uuriti õpetajatelt, millised tegevused iseloomustavad nende hinnangul keskkonnateadliku inimese käitumist. Kõige enam toodi iseloomustavate tunnustena esile jäätmekäitlust ja prügi sorteerimist. Kõige vähem keskkonnateadlikkust kirjeldavaks omaduseks pidasid vastajad keskkonnaaktiivust. Ükski vastaja ei leidnud, et keskkonnateadlikku inimest kirjeldaks liigne muretsemine (Joonis 1).

**Joonis 1.** Lasteaiaõpetajate arvamused keskkonnateadlikku inimest iseloomustavatest tegevustest (N = 51)



Teise küsimusega paluti õpetajatel hinnata oma keskkonnateadlikkust. Hinnang anti viiepalliskaalal (1 – üldse mitte keskkonnateadlik, 5 – väga keskkonnateadlik), kus vastajate keskmiseks kujunes 3,8 (SD = 0,65). Enim õpetajaid (56,8%) andsid hinnanguks 4. Hinnangu 5 ehk „väga keskkonnateadlik“ valis 15,7 % vastanutest. Kõige vähem valiti hinnangut 3 (27,4%), mis oli ühtlasi kõige madalam valitud hinnang vastajate poolt.

### 3.2. Järvamaa lasteaiaõpetajate hinnang keskkonnateadlikkuse kujundamise olulisusele lasteaias

Esmalt hindasid õpetajad keskkonnateadlikkuse kujundamise olulisust lasteaias. Keskmiseks hinnanguks kujunes 4,5 (SD = 0,58). 30 õpetajat pidasid keskkonnateadlikkuse kujundamist väga oluliseks, andes skaalal (1 – liiga vara, 5 – väga oluline) hinnanguks 5. Hinnangu 4 andsid 19 vastajat ning 2 õpetajat märkisid skaalal 3. Ühtlasi ei leidnud ükski vastaja, et keskkonnateadlikkust oleks lasteaias liiga vara kujundada.

Seejärel uuriti lasteaiaõpetajate enda valmisolekut kujundada lastes keskkonnateadlikkust. 32 õpetajat märkisid, et teevad seda juba ning 19 vastajat, et on valmis seda tegema. Vastusevariante „Ei ole valmis, vajaksin selleks rohkem teadmisi” ja „Ei pea oluliseks keskkonnateadlikkust kujundamist” ei märkinud ükski õpetaja.

### 3.3. Järvamaa lasteaiaõpetajate kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamisel läbi õuesõppe

Selle osa esimese küsimusega paluti õpetajatel hinnata õuesõppe kasutamise sagedust erinevatel aastaegadel. Tulemustest selgus, et igapäevaselt kasutatakse õuesõpet kõige rohkem suvel, kevadel kasutab suurem osa õpetajaid õuesõpet 2–3 korda kuus. Sügisel kasutab enamik õuesõpet 2–3 korda kuus. Ka talvel kasutab enim õpetajaid seda 2–3 korda kuus, kuid 14 vastajat talvel ainult kord kuus või vähem (Tabel 2).

**Tabel 2.** Õuesõppe kasutamise sagedus vastavalt aastaegadele (N = 51)

	Iga päev	2–3x nädalas	Kord nädalas	2–3x kuus	Kord kuus või vähem
Kevadel	7	12	8	22	2
Suvel	12	12	12	10	5
Sügisel	5	11	12	20	3
Talvel	3	2	13	19	14

*Märkused.* Arvud tähistavad vastanud õpetajaid.

Teisena hindasid õpetajad õuesõppe mõju keskkonnateadlikkuse kujundamisele. Suur osa vastanutest (64,7%) andsid sellele viiepalliskaalal (1 – õuesõpe ei toeta keskkonnateadlikkust, 5 – õuesõpe on väga oluline meetod keskkonnateadlikkuse kujundamisel) hinnanguks kõrgeima võimaliku ehk 5. See viitab, et õpetajad peavad õuesõpet väga oluliseks keskkonnateadlikkuse kujundamise meetodiks. 31,4% õpetajatest hindasid õuesõppe mõju hindegas 4. Kõige madalamaks märgitud väärtuseks oli 3, mille valis vaid 3,9% osalenud õpetajatest. Hinnanguid 1 ja 2 ei antud.

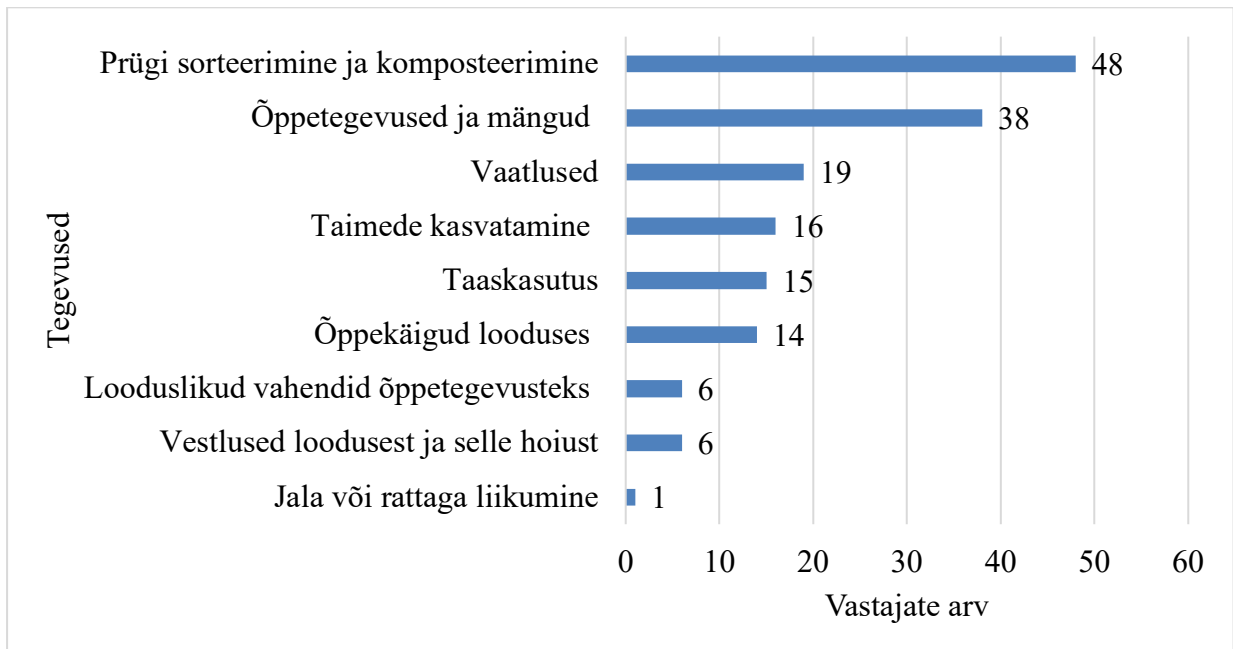
Kolmandaks hindasid õpetajad erinevate õuesõppetegevuste kasutamise sagedust. Tulemused näitasid, et kõige sagedamini rakendatakse igapäevaselt jäätmete sorteerimist ja komposteerimist. Igapäevaseks tegevuseks märgiti ka ilmavaatlusi. Kõige harvemini kasutatakse juur- ja puuviljade kasvatamist ning katsete läbiviimist looduses (Tabel 3).

**Tabel 3.** Õpetajate hinnang õuesõppe tegevuste kasutamise sagedusele (N = 51)

	Iga päev	2–3x nädalas	Kord nädalas	2–3x kuus	Kord kuus või vähem	Ei kasuta üldse
Jäätmete sorteerimine	25	5	4	8	9	0
komposteerimine						
Ilmavaatlus	23	12	6	8	1	1
Kogemusõpe	12	12	11	12	3	1
Õppekäigud ja matkad	0	0	12	24	14	1
Katsed looduses	0	0	4	20	26	1
Juur- ja puuviljade kasvatamine	0	3	1	7	28	12

*Märkused.* Arvud tähistavad vastanud õpetajaid.

Avatud küsimusele vastates nimetasid õpetajad erinevaid õuesõppetegevusi, mida nad on lastega kasutanud keskkonnateadlikkuse kujundamiseks lisaks tabelis esitatud tegevustele. Kõige enam ehk 48 õpetajat tõid välja prügi sorteerimise ja komposteerimise. 38 õpetajat vastasid, et viivad lastega õues läbi õppetegevusi (nt bingo, looduskunsti valmistamine, lindudele toidu valmistamine, taimede/putukate/puude uurimine, sademete mõõtmine jms), mängu (nt „Kes on kes?“, looduse aardejaht jms). Lisaks nimetati veel vaatluseid, taimede kasvatamist, õppekäike looduses, vestlused loodusest (Joonis 2).

**Joonis 2.** Õuesõppe tegevused keskkonnateadlikkuse kujundamiseks

Viienda küsimusega uuriti õpetajatelt erinevaid takistusi, mida nad on kogenud keskkonnateadlikkuse kujundamisel läbi õuesõppe. Kõige sagedamini mainiti ebasobivaid ilmastikutingimusi – selle tõi takistusena välja 48,1% vastanutest. Võrdset oluliseks takistuseks hindasid õpetajad lasteaia päevakava ning suurt laste arvu, mis ei toeta õues viibimist. Lisaks tõi üks vastaja välja, et raske on leida õuesõppeks vaikne ja eraldatud koht ning üks õpetaja leidis, et tegelikult piirangud ja takistused õuesõppe läbiviimiseks puuduvad (Tabel 4).

**Tabel 4.** Õpetajate kogetud takistused õuesõppe korraldamisel (N = 51)

Takistavad tegurid	Vastajate %
Ebasobivad ilmastikutingimused	48,1
Päevakava ei toeta õues viibimise aega	46,2
Laste arv	46,2
Puuduvad sobivad vahendid või ressursid	32,7
Lapsevanemate poolne vähene toetus	28,8
Laste vähene huvi õuetegevuse vastu	25
Õpetaja vähesed teadmised õuesõppe läbiviimiseks	25
Õpetaja enda negatiivne suhtumine õuesõppesse	13,5
Laste ilmastikule mittevastav riietus	3,8
Probleem vaikse ja eraldatud koha leidmisega	1,9
Piirangud ja takistused puuduvad	1,9

Viimases küsimuses oli uuringus osalejatel võimalus soovi korral lisada kommentaar või küsida midagi seoses uuritava temaga. Kaks vastajat tõid välja, et käsitletav teema on väga huvitav ja oluline. Üks õpetaja lisas, et on keskkonnasäästliku mõtteviisi poolt ning peab oluliseks seda juba lasteaiast alates lastes kujundada. Lisaks kirjutasid kaks õpetajat:

*Vahel on laste õuetegevused õpetajate poolt liiga planeeritud, tihti avastavad ja leiavad lapsed iseseisvalt enda jaoks palju uut ning põnevat. (Õ1)*

*Üldiselt lastele meeldib õuesõpe, kuid see ei tohi venida liiga pikaks, siis kaotavad lapsed kiiresti huvi tegevuse vastu. Paljud lapsed eelistavad õues lihtsalt mängida, joosta, turnida jms tegevusi teha. (Õ2)*

#### 4. Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada õpetajate valmisolek ja kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamiseks läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel. Arutelu on esitatud uurimisküsimustele vastavas järjekorras.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada **Järvamaa lasteaiatõpetajate hinnangut oma keskkonnateadlikkusele**. Keskkonnateadliku käitumisviisi loomiseks on oluline, et inimesed oleksid teadlikud, millised tegevused on loodusele kasulikud või kahjulikud (Otto & Pensini, 2017). Seetõttu paluti õpetajate hinnangut erinevatele tegevustele, mis kirjeldavad keskkonnateadlikku inimest. Selgus, et kolmeks kõige iseloomustavamaks tegevuseks pidasid õpetajad jäätmekäitlust ja sorteerimist, looduse hoidmist ja selle austamist ning roheline

eluviisi harrastamist. Jäätmete käitlemine on ühtlasi ka lasteaedades üks igapäevaseid tegevusi keskkonna säästmiseks (Debrah *et al.*, 2021; Håberg *et al.*, 2023; Türkoğlu, 2019; Melis *et al.*, 2020). Kliimaministeriumi (2022) uuringus pidasid vastajad kolmeks kõige rohkem keskkonnateadlikkust iseloomustavaks tegevuseks hoolimist loodusest, rohelise eluviisi harrastamist ning aktiivsust ja kaasaraäkimist keskkonnateemadel. Kattudes olulisel määral käesoleva uuringu tulemustega, saame järeldada, et küsitlustes osalenud inimesed peavad keskkonnateadlikkuse oluliseks osaks sarnaseid aspekte.

Enda keskkonnateadlikkust hindasid õpetajad pigem kõrgelt, viidates ühtlasi sellele, et keskkonnateemad on üha aktuaalsemad ning inimesed teadvustavad keskkonnahoidu toetavaid tegevusi ja hoiakuid (Pungas-Kohv *et al.*, 2016). Ühtlasi ei hinnanud ükski vastanutest end üldse mitte keskkonnateadlikuna. Kliimaministeriumi uuringust (2022) ilmnes samuti, et suur osa vastajatest pidasid end pigem teadlikuks või väga teadlikuks. Kuid selleks, et lapses kujundada huvi ja hoiakuid keskkonna vastu, peab olema õpetaja teadlik ja omama sellealaseid oskuseid (Abbas, 2020; Spiteri, 2022; Winter *et al.*, 2022). Kuna küsitluses osalenud õpetajad hindasid end suures osas keskkonnateadlikuks, siis annab see meile kindluse, et meie õpetajad on valmis ning julgevad nende teemadega tegeleda lasteaia.

Teise uurimisküsimusega sooviti teada **Järvamaa lasteaiaõpetajate hinnangut keskkonnateadlikkuse kujundamise olulisusele lasteaias**. Uuringust selgub, et osalenud õpetajad peavad keskkonnateadlikkuse kujundamist väga oluliseks, leides, et sellega tuleks alustada juba varases lapsepõlves. Mitmed uuringud toetavad arvamust, et varajane keskkonnateadlikkus aitab lastel kujundada hoiakuid, mõista looduse hoidmist ja selle olulisust (Keskkonnateadlikkuse uuring, 2022; Pungas-Kohv *et al.*, 2016; Türkoğlu, 2019). Samuti tekitab varajane kokkupuude keskkonnahoiuga lastes harjumusi, mis kanduvad üle täiskasvanuikka (Broom, 2017). Seega võime järeldada, et uuringus osalenud õpetajate arvates on keskkonnateadlikkuse kujundamine lasteaia eas vajalik.

Lisaks hindasid õpetajad enda valmisolekut kujundada lastes keskkonnateadlikkust. Selgus, et suur osa küsitluses osalenud Järvamaa lasteaiaõpetajatest seda juba teevad või on valmis seda näiteks läbi õuesõppe kujundama. Analoogsed tulemused selgusid ka Türgi ja Saksamaa uuringutest, milles õpetajad kinnitasid oma valmisolekut, samas pöörati tähelepanu sellekohaste koolituste vajadusele (Jögi *et al.*, 2024; Otto & Pensini, 2017; Türkoğlu, 2019). Tulemus oli ootuspärane, kuna õpetajad hindasid enda keskkonnateadlikkust pigem kõrgelt. Kui õpetajal puudusid keskkonnatunnetus ja huvi selle hoiu vastu, ei saaks ta sellealaseid teadmisi ka lastele edasi anda (Türkoğlu, 2019).

Kolmanda uurimisküsimusega uuriti **Järvamaa lasteaiaõpetajate kogemusi keskkonnateadlikkuse kujundamisel läbi õuesõppe**. Õpetajate kogemused õuesõppega on mitmekesised. Sarnaselt Melis jt (2020) uuringuga sõltub õuesõppe kasutamise sagedus ka käesolevas uuringus osalenud õpetajate hinnangul aastaegadest. Uuringus osalenud õpetajad kasutavad õuesõpet kõige aktiivsemalt suvel, kuid sageli ka kevadel ja sügisel. Talvel viiakse õuesõpet läbi pigem harva, mis näitab, et õuesõppe rakendamist mõjutavad ilmastikutingimused (Erdem, 2018; Tuuling *et al.*, 2018). Üllatav oli, et suur osa uuringus osalenud õpetajaid rakendavad kõige sagedamini õuesõpet suvel, kuigi suveperioodil planeeritud õppetegevusi steaadades üldiselt ei toimu. Võimalik aga, et õpetajad pidasid silmas suvel lastega õues viibimist üldiselt, mitte ainult kavandatud õuesõpet. Samas hindasid õpetajad õuesõpet väga oluliseks meetodiks keskkonnateadlikkuse kujundamisel. See on sarnane varasemate uuringute tulemustele (Agostini & Mandolesi, 2018; Câmpan & Bocoş 2020; Erdem, 2018; Otto & Pensini, 2017; Tuuling *et al.*, 2018), milles on samuti rõhutatud õuesõpe olulisust keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Kuna Eestis toimuvad planeeritud õppetegevused suures osas kevadel, sügisel ja talvel, siis võiks tulevastes uuringutes rohkem keskenduda sellele, kuidas toetada õuesõppe läbiviimist nendel aastaegadel.

Küsitluse tulemustest selgus, et igapäevaselt kasutavad küsimustikus osalenud õpetajad enim ilmavaatlust ja jäätmete sorteerimist, mis on head näited keskkonnateadlikkuse kujundamisest läbi lihtsate ja praktiliste tegevuste. See näitab õpetajate teadlikkust keskkonda säästvatest tegevustest. Samas võib see viidata vajadusele mitmekesistada tegevusi, et toetada laste keskkonnateadlikkust veelgi põhjalikumalt. Lisaks selgus, et õpetajad kasutavad regulaarselt kogemusõpet ning aeg-ajalt õppekäike ja matkasid looduses, mis võimaldavad lastel avastada erinevaid kohti ning kogeda ümbritsevat keskkonda (Biber *et al.*, 2023; Håberg *et al.*, 2023). Kõige vähem kasutatavad tegevused olid aga katsed looduses ning juur- ja puuviljade kasvatamine, mida ühtlasi suur osa vastajatest ei kasuta üldse. Võimalik, et juur- ja puuviljade kasvatamine on vähekasutatav, kuna puuduvad lasteaia alal olev kasvuhooned või peenrad, kuhu neid istutada. Siiski oleks võimalik kasvatada mõningaid taimi ka rühmaruumis. Katsete vähene kasutamine võib olla tingitud põhjalikumast ettevalmistuse vajalikkusest või õpetaja ebakindlusest. Paljud õpetajad tunnevad end keskkonnateadlikkuse kujundamisel ebakindlalt, kuna puuduvad piisavad teadmised ja praktilised ideed (Borsos *et al.*, 2018; Câmpan & Bocoş 2020; Erdem, 2018).

Lisaks autorite poolt toodud tegevustele nimetasid vastanud õpetajad veel erinevaid tegevusi, mida nad rakendavad keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Suur osa vastajaid sagedasemateks tegevusteks prügisorteerimist ja komposteerimist, õppetegevusi ja mängu

ning vaatlusi. Rahvusvahelistes uuringutes on sarnaselt toodud välja prügi sorteerimist ja komposteerimist (Debrah *et al.*, 2021; Melis *et al.*, 2020; Makarskaitė-Petkevičienė & Venskuvienė, 2021), vaatlusi (Türkoğlu, 2019), õppekäike ja õppemänge (Håberg *et al.*, 2023). Kuigi õpetajad kasutavad erinevaid tegevusi, keskendub suurem osa siiski üldlevinud ja lihtsamini teostatavatele meetoditele.

Viimasena paluti õpetajatel nimetada takistusi, mis ilmnevad keskkonnateadlikkuse kujundamisel õuesõppe kaudu. Peamisteks takistusteks nimetati ilmastikutingimusi, päevakava ebasobivust ja suurt laste arvu. Seega oleneb õuesõppe kasutamine erinevatest teguritest, mis on sageli õpetajast sõltumatud. Leidus õpetajaid, kes märkisid takistusena õpetaja puudulikud teadmised, millest võib oletada, et nemad võiksid soovida sellealaseid täiendavaid koolitusi. Mitmed varasemad uuringud (Borsos *et al.*, 2018; Erdem, 2018; Tanik & Cevik, 2022; Tuuling *et al.*, 2018) on leidnud takistusi, mida nimetasid ka käesolevas uuringus osalenud Järvamaa õpetajad. Samas on üllatav, et ükski uurimuses osaleja ei toonud takistusena välja laste ohutuse tagamist, millele õuekeskkonnas veelgi enam tähelepanu pöörata.

Kokkuvõtteks võib öelda, et uuringus osalenud Järvamaa lasteaiaõpetajad hindavad oma keskkonnateadlikkust pigem kõrgelt. Enamik pidas keskkonnateadlikkuse kujundamist oluliseks juba lasteaias ning väljendas valmisolekut seda lastes kujundama. Järvamaa lasteaiaõpetajate kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamisega läbi õuesõppe on mitmekülgsed. Tulemused näitasid, et õpetajad peavad õuesõpet tõhusaks viisiks keskkonnateadlikkuse edendamisel, kasutades selleks kõige sagedamini prügisorteerimist ja komposteerimist, loodusteemalisi õppetegevusi ja mängu ning vaatlusi. Siiski piiravad õuesõppe rakendamist erinevad tegurid, nagu päevakava jäikus, ilmastikutingimused jm. Seega on keskkonnateadlikkuse arendamine läbi õuesõppe vastajate arvates küll väärtustatud, kuid selle rakendamine eeldab tuge ja soodsaid tingimusi. Üldiselt võib järeldada, et küsimustikus osalenud Järvamaa lasteaiaõpetajad on keskkonnateadlikud ning valmis kujundama seda ka lastes, kasutades erinevaid tegevusi.

Käesoleva bakalaureusetöö üheks piiranguks on valimi väiksus, mistõttu ei ole tulemusi võimalik üldistada kogu Järvamaa õpetajate kohta. Samuti oleks küsimustikus võinud olla küsimus keskkonnateadlikkuse kujundamiseks vajalike koolituste kohta, kuid selle peale tulid autorid alles küsimustiku tulemusi analüüsima hakates. Töö edasiarenduseks võiks koostada õppematerjal õuesõppe rakendamiseks, mis toetaks õpetajaid keskkonnateadlikkuse kujundamisel. Töö pakub ülevaadet Järvamaa lasteaiaõpetajate keskkonnateadlikkusest, hoiakutest ja kogemustest, mis annab olulist teavet kohalikele

hariduskorraldusele. Samuti rõhutatakse bakalaureusetöös õuesõppe olulisust keskkonnateadlikkuse arendamisel ning juhitakse ühtlasi tähelepanu kitsaskohtadele.

## **Tänuõnad**

Sooviksime tänada meie juhendajat Aigi Kikkast nõuannete ja juhendamise eest. Lisaks avaldame tänu kõigile Järvamaa lasteaiaõpetajatele, kes uuringus osalesid, ning lasteasutuste juhte, kes õpetajatele küsimustiku edastasid.

## **Autorsuse kinnitus**

Bakalaureusetöö kirjutamine toimus ühise arutelu ja koostöö käigus. Saime selleks kokku, arutasime ideid, täiendasime üksteise mõttearendust ning panustasime võrdselt töö kõikidesse etappidesse. Eraldi olles koostas Aneta tabelid ja joonised ning Egle kokkuvõtte eesti- ja ingliskeelse versiooni, misjärel vaatasime need ka ühiselt üle. Parendusteks tekkinud ideid jagasime videokõne teel ning lihtsamaid täiendusi tegime ühiselt *Google Drive* dokumenti kasutades. Kõik ülejäänud peatükid koostasime kokku saades. Õppisime koostööst seda, kui oluline on paariliste vaheline usaldus ja sobivus, tänu millele sujus meie töö kirjutamine muredeta.

Tulevikus võiks tulla kasuks teooriaks allikate otsimise parem omavaheline jaotus, et keskenduda rohkem konkreetsetele teemadele ning seejärel ühiselt arutada, mis võimaldaks jagatud teemasse veelgi rohkem süvitsi minna.

*Kinnitame, et oleme koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.*

Aneta Kanne

*/allkirjastatud digitaalselt/*

16.05.2025

Egle Piirmaa

*/allkirjastatud digitaalselt/*

16.05.2025

## Kasutatud kirjandus

- Abbas, Z. (2020). The role of teaching methods in promoting environmental education in kindergarten: a comparative analysis of Turkey and Norway (Master's thesis, University of Stavanger, Norway).
- Acar, H. (2014). Learning environments for children in outdoor spaces. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141, 846-853. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.05.147>
- Agostini, F., Minelli, M., & Mandolesi, R. (2018). Outdoor education in Italian kindergartens: How teachers perceive child developmental trajectories. *Frontiers in psychology*, 9, 1911. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01911>
- Aguirre-Bielschowsky, I., Freeman, C., & Vass, E. (2012). Influences on children's environmental cognition: A comparative analysis of New Zealand and Mexico. *Environmental Education Research*, 18(1), 91-115. <https://doi.org/10.1080/13504622.2011.582093>
- Ardoin, N. M., Bowers, A. W., & Gaillard, E. (2020). Environmental education outcomes for conservation: A systematic review. *Biological conservation*, 241, 108224. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.108224>
- Beilmann, M. (2020). Kõsitlusuuringud. <https://samm.ut.ee/kusitlusuuringud/>
- Biber, K., Cankorur, H., Güler, R. S., & Demir, E. (2023). Investigation of environmental awareness and attitudes of children attending nature centred private kindergartens and public kindergartens. *Australian Journal of Environmental Education*, 39(1), 4-16. <https://doi.org/10.1017/aee.2022.1>
- Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2008). *Õuesõpe*. Kirjastus ILO.
- Borsos, E., Patocskai, M., & Boric, E. (2018). Teaching in nature? Naturally!. *Journal of Biological Education*, 52(4), 429-439. <https://doi.org/10.1080/00219266.2017.1420679>
- Broom, C. (2017). Exploring the relations between childhood experiences in nature and young adults' environmental attitudes and behaviours. *Australian Journal of Environmental Education*, 33(1), 34-47. <https://doi.org/10.1017/aee.2017.1>
- Câmpan, A. S., & Bocoş, M. (2019). Teachers' Views On Outdoor Education In Preschool Education. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2020.06.32>

- Cui, J., Jo, H., & Velasquez, M. G. (2015). The influence of Christian religiosity on managerial decisions concerning the environment. *Journal of Business Ethics*, 132, 203-231. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2306-5>
- Debrah, J. K., Vidal, D. G., & Dinis, M. A. P. (2021). Raising awareness on solid waste management through formal education for sustainability: A developing countries evidence review. *Recycling*, 6(1), 6. <https://doi.org/10.3390/recycling6010006>
- Erdem, D. (2018). Kindergarten Teachers' Views about Outdoor Activities. *Journal of Education and Learning*, 7(3), 203-218. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1174375>
- Fadlilah, A. N., & Muqowim, M. (2020). The Effective and Creative Method to Teach Environmental Care Attitudes for Early Childhood. *Indonesian Journal of Early Childhood Education Studies*, 9(2), 91-97. <https://journal.unnes.ac.id/sju/ijeces/article/view/40902>
- Ham, M., Mrčela, D., & Horvat, M. (2016). Insights for measuring environmental awareness. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 29(1), 159-176. <https://hrcak.srce.hr/161021>
- Håberg, L. I. A., Ryslett, K., & Høydalsvik, T. E. L. (2023). How Kindergarten Teachers Support Nascent Understanding of Sustainable Development Among Children—A New Label on an Old Practice? *Nordisk barnehageforskning*, 20(3), 203-222. <https://doi.org/10.23865/nbf.v19.335>
- Jõgi, K., Kikkas, A., & Kiisk, M. (2024). Lasteaiaõpetajate arvamused kliimamuutuste teema käsitlemisel. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Eesti Haridusajakiri*, 12 (2), 109-131. <https://doi.org/10.12697/eha.2024.12.2.05>
- Karimzadegan, H., & Meiboudi, H. (2013). Effectiveness of environmental education on environmental knowledge of kindergarten children in Rasht city. *Journal of Environmentally Friendly Processes*, 1(4), 18-25.
- Kharod, D., & Arreguín-Anderson, M. G. (2015). Wild Beginnings: How a San Antonio initiative instills the love of nature in young children. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 3(1), 72-84. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1108433>
- Kiewra, C., & E. Veselack. 2016. "Playing with Nature: Supporting Preschoolers' Creativity in Natural Outdoor Classrooms." *The International Journal of Early Childhood Environmental Education* 4 (1): 70–95. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1120194>
- Kingston Council. (2023). Environmental Awareness Strategy. <https://moderngov.kingston.gov.uk/documents/s6403/C%20EnvAwarenessX1.html?T=2> (22.03.2023).

- Kliimaministeeriumi veebileht, Tallinna Ülikooli ja Turu-uuringute AS. (2022). *Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuring 2022*. <https://kliimaministeerium.ee/rohereform-kliima/keskkonnateadlikkus/uuringud>
- Koolieelse Lasteasutuse Riiklik Õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008, 23, 152*.  
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv>
- Makarskaitė-Petkevičienė, R., & Venskuvienė, N. (2021). Kindergarten Outdoor Environment and Its Use in Developing Knowledge of Nature. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(1)*, 72-83.  
<https://dergipark.org.tr/en/pub/sakaefd/issue/62657/935584>
- Melis, C., Wold, P. A., Bjørgen, K., & Moe, B. (2020). Norwegian kindergarten children's knowledge about the environmental component of sustainable development. *Sustainability, 12(19)*, 8037. <https://doi.org/10.3390/su12198037>
- Otto, S., & Pensini, P. (2017). Nature-based environmental education of children: Environmental knowledge and connectedness to nature, together, are related to ecological behaviour. *Global environmental change, 47*, 88-94.  
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2017.09.009>
- Pungas-Kohv, P., Kohv, M., & Lotman, A. (2016, 22. aprill). Millest algab keskkonnateadlikkus? *Õpetajate Leht*. <https://opleht.ee/2016/04/millest-algab-keskkonnateadlikkus/>
- Vapper, T. (2017, 15. detsember). Ununema kippuvad oskused ehk mida teha õues, kus puudub arvutiekraan? *Õpetajate Leht*. <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=opetajateleht20171215.2.12.1&e=-----et-25--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU%7ctxTA----->
- Spiteri, J. (2022). Kas sa kuuled mind? Väikelaste arusaam keskkonnaprobleemidest. *Haridussotsioloogia rahvusvahelised uuringud*, 30 (1-2), 191-213. <https://doi.org/10.1080/09620214.2020.1859401>
- Tanik Onal, N., & Ezberci Cevik, E. (2022). Science Education in Outdoor Learning Environments from the Perspective of Preschool Teachers: Definitions, Opportunities, Obstacles, and Possible Solutions. *Malaysian online journal of educational sciences*, 10(1), 37-51.
- Tervisekaitsenõuded koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale (2010). *Riigiteataja I 2010, 69, 526*. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13360326>
- Timoštšuk, I. (2005) Loodusõpetus. L. Kivi, & H. Sarapuu, *Laps ja lasteaed* (lk 185- 197). Tartu: AS Atlex

- Tuuling, L., Õun, T., & Ugaste, A. (2018). Teachers' opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 358-370. <https://doi.org/10.1080/14729679.2018.1553722>
- Türkoğlu, B. (2019). Opinions of preschool teachers and pre-service teachers on environmental education and environmental awareness for sustainable development in the preschool period. *Sustainability*, 11(18), 4925. <https://doi.org/10.3390/su11184925>
- Vihman, M. (2016). *Maastikumäng kui õppevorm*. Tartu: AS Atelx, 5.
- Wilson, R. A. (1994). At the early childhood level. *Day Care and Early Education*, 22, 23-25. <https://doi.org/10.1007/BF02361329>
- Winter, V., Kranz, J., & Möller, A. (2022). Climate change education challenges from two different perspectives of change agents: Perceptions of school students and preservice teachers. *Sustainability*, 14 (10). <https://doi.org/10.3390/su14106081>
- Õunpuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes (Toim. E. Kärner). Tartu: Tartu Ülikool.
- Yildiz, Y., & Budur, T. (2019). Introducing environmental awareness to college students with curricular and extracurricular activities. *International journal of Academic Research in business and Social Sciences*, 9(3), 667-675.
- Yoleri, S. (2012). CHILDREN and THE ENVIRONMENT: CREATING ENVIRONMENTAL AWARENESS AMONG PRESCHOOL CHILDREN. *Buca Faculty of Education Journal/Buca Egitim Fakültesi Dergisi*, (34).

## Lisad

### Lisa 1. Küsimustik õpetajatele

#### **KÜSIMUSTIK: Keskkonnateadlikkuse kujundamine läbi õuesõppe lasteaias**

Tere!

Oleme Tartu Ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja bakalaureuseõppekava üliõpilased Aneta Kanne ja Egle Piirmaa. Kirjutame oma bakalaureusetööd teemal "Keskkonnateadlikkuse kujundamine läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel". Bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada õpetajate valmisolek ja kogemused keskkonnateadlikkuse kujundamiseks läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel.

Kuna teie kogemused ja mõtted sel teemal on meile väga väärtuslikud, palume teid võimalusel vastata meie **anonüümsele küsimustikule**.

Küsimustik sisaldab 13 küsimust, mille täitmine võtab aega ligikaudu 10 minutit.

Ette tänades,

Aneta Kanne ja Egle Piirmaa

Tartu Ülikool

\* Viitab kohustuslikule küsimusele

#### **TAUSTINFO**

##### **1. Teie vanus \***

- 21- 25 aastat
- 26 - 35 aastat
- 36 - 45 aastat
- 46 - 55 aastat
- 56 - 65 aastat
- 66 aastat või vanem

##### **2. Teie haridustase \***

- Keskhariidus
- Kutsehariidus
- Kõrghariidus õpetaja erialal
- Kõrghariidus mõnel muul erialal
- Muu:

##### **3. Kui pikk on Teie töökogemus lasteaia õpetajana? \***

- 1- 3 aastat
- 4- 8 aastat
- 9-15 aastat

- Rohkem

## KESKKONNATEADLIKKUSE KUJUNDAMINE

Selles osas on neli küsimust, mille eesmärk on saada ülevaade Teie teadmistest, valmisolekust laste keskkonnateadlikkuse kujundamisel.

### 4. Millised tegevused iseloomustavad Teie hinnangul keskkonnateadlikku inimest? \*

*Valige kõik sobivad vastusevariandid.*

*Märkige kõik sobivad.*

- Hoolimine loodusest
- Roheline eluviis
- Keskkonnaaktiivsus
- Jäätmekäitlus ja sorteerimine
- Keskkonnasäästlik transport
- Hoolimine tervisest
- Liigne muretsemine
- Muu:

### 5. Kuidas hindate enda keskkonnateadlikkust? \*

	1	2	3	4	5
Üldse mitte keskkonnateadlik					Väga keskkonnateadlik

### 6. Kui oluliseks peate keskkonnateadlikkuse kujundamist juba lasteaias? \*

	1	2	3	4	5
Lasteaias on liiga vara keskkonnateadlikkust õpetada					Väga oluline

### 7. Kuidas hindate oma valmisolekut kujundada lastes keskkonnateadlikkust? \*

- Teen seda juba
- Olen seda valmis tegema
- Ei ole valmis, vajaksin selleks rohkem teadmisi
- Ei pea oluliseks keskkonnateadlikkust kujundamist
- Muu:

## KESKKONNATEADLIKKUSE KUJUNDAMINE LÄBI ÕUESÕPPE

Õuesõpe on õpetamise meetod, mis toetub vaatlusele, avastusele ja kogemustele (Vihman, 2016). Õuesõpe võimaldab sügavamat õppimist, kuna looduskeskkond pakub rikkalikke praktilisi võimalusi ja avab uusi viise õpitava teema kogemiseks ja mõistmiseks (Vapper, 2017).

Selles osas esitatud viie küsimuse eesmärk on saada ülevaade sellest, kuidas hindate õuesõppe mõju laste keskkonnateadlikkusele, kui sageli ja milliseid tegevusi selleks kasutate ning milliste raskuste või takistustega õuesõppe korraldamisel olete kokku puutunud.

### 8. Kui sageli kasutate lasteaias õuesõpet?

*Palun märkige vastus igas reas. Kui vastusevariantide seas Teile sobivat vastust ei leidu, siis palu märkida vastusevariendi, mis on sobivale kõige lähemal.*

	Iga päev	2-3 korda nädalas	Kord nädalas	kord kuus või vähem	Mitte kordagi
Kevadel					
Suvel					
Sügisel					
Talvel					

### 9. Kuivõrd toetab Teie hinnangul õuesõppe laste keskkonnateadlikkuse kujunemist? \*

1                      2                      3                      4                      5

Õuesõppe ei toeta keskkonnateadlikkust

Õuesõppe on väga oluline meetod keskkonnateadlikkuse kujundamisel

**10. Kui sageli kasutate õpetajana järgmiseid tegevusi laste keskkonnateadlikkuse kujundamiseks läbi õuesõppe?**

*Palun märkige vastus igas reas. Kui vastusevariantide seas Teile sobivat vastust ei leidu, siis palu märkida vastusevariendi, mis on sobivale kõige lähemal.*

	Iga päev	Mitu korda nädalas	Korra nädalas	2- 3 korda nädalas	Korra kuus või vähem	Ei kasuta üldse
Ilma vaatlus						
Õppekäigud ja matkad looduses						
Katsed looduses						
Juur ja puuviljade kasvatamine						
Jäätmete sorteerimine ja korjamine						
Õppimine läbi praktiliste kogemuste õues						

**11. Milliseid õuesõppe tegevusi kasutate veel laste keskkonnateadlikkuse kujundamiseks, lisaks eelnevas küsimuses väljatoodud tegevustele? \***

---

**12. Milliseid raskusi/takistusi olete kogenud õuesõppe korraldamisel? \* Valige kõik sobivad vastusevariandid. Soovikorral lisage ka omapoolne näide.**  
*Märkige kõik sobivad.*

- Puuduvad sobivad vahendid või ressursid, et õuesõpet korraldada/läbiviia
- Ebasobivad ilmastikutingimused
- Päevakava ei toeta piisavalt õuesviibimise aega
- Õpetaja puudulikud teadmised õuesõppe läbiviimise kohta
- Laste vähene huvi õpetaja organiseeritud õuetegevuste vastu
- Õpetaja enda negatiivne suhtumine õuesõppesse
- Laste arv
- Vanemate poolne toetus õuesviibimiseks puudub
- Muu:

**13. Kas ja mida sooviksite veel lisada, küsida seoses meie uuritava teemaga?**

---

**Täname, et leidsite aega vastamiseks!**

## **Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Meie, Aneta Kanne ja Egle Piirmaa

1. Anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose „Keskkonnateadlikkuse kujundamine läbi õuesõppe Järvamaa lasteaedade näitel“, mille juhendaja on Aigi Kikkas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Aneta Kanne

Egle Piirmaa

**16.05.2025**